

**ДИНАМІКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ПРИКОРДОННОГО СУЧАВСЬКОГО ПОВІТУ РУМУНІЇ
(В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ РИНКОВИХ РЕФОРМ)**

Думітраш Д.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Здійснений аналіз соціально-економічного розвитку повіту (в рамках спільної програми “Верхній Прут”), який засвідчує, що тут склалася відносно сприятлива ситуація. Повернення до традиційних галузей промисловості (лісова, целюлозно-паперова, харчова), виготовлення екологічно чистих продуктів харчування, екологізація всього виробництва, розвиток туризму, падіння рівня безробіття. Доводиться, що в регіоні відбулося на завершення перехідного періоду ринкових умов.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток; екологія; туризм; ринкові реформи.

Попередні дослідження. Питання соціально-економічного розвитку Сучавського повіту є предметом дослідження не лише румунських, а й українських учених, серед яких найбільш значний доробок мають Апвалоас М. (1970), Йосип І. (1972, 1999, 2003), Попеску Л. (2007), Гуцуляк В. (2009) та ін.

Постановка проблеми. Проблеми розвитку прикордонних регіонів – потрібне міжнародне транскордонне співробітництво, що є обов’язковим для Європейської інтеграції. Створення Єврорегіону «Верхній Прут», до якого належить Сучавський повіт, є позитивним фактором у цьому плані. Стратегія його розвитку включає три основні сфери: соціально-економічну, екологічну і культурну.

Першій сфері, тобто соціально-економічній, присвячене дане дослідження. Сучасна соціально-економічна ситуація регіону ще слабо висвітлена в наукових публікаціях. Подібні дослідження актуальні й важливі, оскільки дають можливість об’єднати зусилля прикордонних управлінських органів і узгоджено вирішувати питання забезпечення сталого розвитку, зміцнення техніко-екологічної безпеки та ін.

Мета даного дослідження – вивчення, географічний аналіз та оцінка соціально-економічної ситуації Сучавського повіту відповідно до пріоритетів, заходів та діяльності у рамках спільної операційної програми «Румунія – Україна – Молдова 2007-2013», Єврорегіону «Верхній Прут».

Виклад основного матеріалу. Ситуація в аграрному секторі економіки Сучавського повіту за останнє десятиліття зазнала позитивних змін. Це припинення спаду обсягів виробництва, поступова його стабілізація та забезпечення ефективного розвитку і зростання, що пов’язане, перш за все, з активною структурною політикою у сфері матеріального виробництва, яку активно втілює Євросоюз. В загальному вигляді вона полягає у створенні високорозвиненого народно-господарського комплексу, який повинен відпо-

відати вимогам ринкової системи господарювання й екологічної безпеки. Важливе значення для загальної оцінки структури сільськогосподарського виробництва (табл. 1) має співвідношення обсягів продукції рослинництва і тваринництва.

Як свідчать дані статистики, приблизно до 2000 року частка продукції рослинництва і тваринництва у загальному обсязі виробництва була майже однаковою. Це свідчить про раціональну структуру аграрного виробництва та переважно інтенсивний тип його розвитку. З 2000 року ситуація змінилась у напрямі збільшення частки рослинницьких галузей у структурі продукції, яка зросла з 56,3 % у 2002 році до 67,2 % у 2007 році.

Продукція тваринництва більш товарна, ніж рослинництва. Тому, на нашу думку, необхідно обґрунтовувати та впроваджувати всебічні заходи по подоланню даної диспропорції.

Позитивно те, що в аграрному секторі поліпшилися раціональні зміни індексів продукції сільського господарства і продуктивності праці. Якщо обсяг продукції, виробленої у 2002 році, взяти за 100 %, то у 2007 році він збільшився на 67,3 %, в тому числі рослинництва – на 100,3 %, а тваринництва – на 26,0 %. При цьому найбільше зростання випуску продукції спостерігається із введенням приватних господарств (підсобних та фермерських). Це свідчить про значну роль чинника приватної власності у результатах господарювання.

Надзвичайно велике значення у забезпеченні ефективного розвитку сільського господарства має механізація та її матеріально-технічна база (табл. 2).

Як свідчать дані таблиці, кількість сільськогосподарської техніки по всіх видах збільшилася. За 8 років кількість сільськогосподарської техніки у повіті збільшилась на третину (тракторів на 35,8 %; плугів на 38,4 %; механічних сіялок на 32,7 % і комбайнів на 7,9 %). Така тенденція позитивно

Структура продукції сільського господарства Сучавського повіту

Роки	Загальна кількість, лей	Рослинництво		Тваринництво	
		лей	%	лей	%
2002	1353877	761867	56,3	589146	43,5
2003	1565190	980199	62,6	582253	37,2
2004	1880739	1192920	63,4	684859	36,4
2005	1759519	985909	56,2	770811	43,8
2006	2002126	1199060	59,9	799680	39,9
2007	2270955	1526674	67,2	742301	32,7

Таблиця 2

Динаміка забезпеченості технікою сільськогосподарських підприємств Сучавського повіту

Роки	Трактори	Плуги для тракторів	Механічні сівалки	Комбайни
2000	3557	2714	697	606
2001	3644	2724	685	578
2002	3808	3027	724	632
2003	4091	3208	772	611
2004	4497	3504	846	624
2005	4812	3570	894	666
2006	4862	3676	937	657
2007	4829	3755	925	654

впливає на забезпечення ефективного розвитку сільського господарства. Чималу роль у фінансовому забезпеченні аграрного сектора економіки відіграє Євросоюз, який суттєво підтримує галузь.

Найбільш позитивно зміни у спеціалізації сільського господарства Сучавського повіту характеризує зміна посівних площ сільськогосподарських культур (табл. 3).

За останні 8 років посівна площа в повіті зменшилась на 15484 га, що становить 8,8 %. Найбільш істотні зміни характеризуються насамперед збільшенням площ під олійними культурами (на 774 га) та під овочами (на 618 га). Натомість суттєво зменшилися площі під посівами ячменю (на 1581 га) та цукровими буряками (на 2907 га). Це пояснюється насамперед зміною кон'юнктури на споживчому продовольчому ринку. Водночас така зміна не завжди враховує екологічні та ресурсні умови регіону. В умовах повіту недоцільно вирощувати соняшник, оскільки для цього недостатньо природних агресурсів. Крім того, ця рослина є дуже ґрунтовиснажливою і негативно впливає на стан ґрунту. Ми вважаємо нераціональним розширення виробництва соняшнику з огляду ще й на його низьку урожайність.

Серед технічних культур перевагу слід надати сої, яка має прекрасні споживчі якості, користується попитом переробних підприємств і має в умовах повіту високу урожайність. Скорочення посівів та виробництва цукрових буряків відбулося в основному через зниження попиту на цукросировину. Проте в повіті є як відповідні природні умови для виробництва цукрових буряків, так і промислові потужності для їх переробки. Тому цю тенденцію не можна вважати прогресивною, оскільки вона веде і до нелегких соціальних наслідків – зменшення зайнятості, доходів населення тощо. Збільшення посівних площ під овочами є позитивною тенденцією, оскільки овочівництво – є високотоварна, а отже, й перспективна галузь сільського господарства. Скорочення посівів ячменю є небажаною тенденцією. Цей чинник, а також згортання вирощування цукрових буряків негативно впливає на результати господарювання у тваринництві.

Позитивні тенденції, хоча й менш стрімкі, склалися у тваринницькій галузі Сучавського повіту (табл. 4).

Хоча темпи зростання виробництва тваринницької продукції суттєво відстають від виробництва рослинницької, проте і тут намітились

Таблиця 3

Посівні площі сільськогосподарських культур у Сучавському повіті (га)

Роки	Орні землі	Бобові і зернові	Пшениця і жито	Ячмінь	Кукурудза	Олійні	Соняшник	Цукрові буряки	Картопля	Овочі
2000	175908	80825	23297	7513	37692	1568	1568	4816	31142	6156
2001	178296	82967	26421	7075	37444	1758	1756	3729	30813	6345
2002	179842	73302	26615	7714	26310	1541	1541	5422	31244	6347
2003	179859	71268	24111	6156	29521	1674	1460	5027	27697	6300
2004	152815	86620	35970	3037	37864	1995	1740	2137	31257	14105
2005	169971	83558	32754	6700	32369	2655	2308	2395	33485	7104
2006	165848	81974	27021	5448	37155	2143	1864	2033	30759	7930
2007	160424	81780	24026	5932	38606	2342	1895	1909	31105	6774

Таблиця 4

Динаміка поголів'я продуктивної худоби у Сучавському повіті (голів, штук)

Роки	Велика рогата худоба	Свині	Вівці	Кози
2000	164798	110882	202404	4093
2001	157959	96066	197872	4339
2002	167645	121185	198109	5333
2003	169474	103109	193886	5673
2004	158877	143882	188567	4299
2005	162311	150859	187372	4294
2006	167704	154841	190186	4374
2007	176999	125156	206711	10279

позитивні тенденції. Кількість голів великої рогатої худоби за досліджуваний період збільшився на 12201, або 7,4 %, свиней – на 14274, або 12,9 %, а кіз – на 6186, або на 151,1 %. Збільшення виробництва тваринницької продукції спричинено запровадженням ефективних аграрних реформ, суттєвим збільшенням приватного сектора економіки, активною інвестиційною політикою Євросоюзу.

Ситуація в індустріальній сфері виробництва. За роки соціалістичного панування у всій країні і в повіті зокрема склалися державні форми господарювання і власності. Вони породжували хронічний товарний дефіцит, деформацію ринкових відносин, невисоку активність людей, пасивність до ефективної діяльності, розвитку підприємництва і цивілізованої конкуренції. Сучавському повітові, де десятиліттями склалися традиції аграрного виробництва та торгівлі, розвитку народних

ремесел і туризму, насаджувалися галузі групи «А» (добувна, обробна, воєнна промисловість та виробництво засобів виробництва). Таким немічним, деформованим у господарському відношенні виявився Сучавський повіт на початку 90-х років, тобто в момент початку ринкових реформ.

За останні роки в індустріальній сфері виробництва Сучавського повіту склалися позитивні тенденції. Це перш за все повернення господарства краю до традиційних форм (заново створена приватна власність), запровадження ринкових відносин, повернення галузей виробництва, що раніше були витіснені.

Одним з виявів економічної стабілізації в повіті є показники валового внутрішнього продукту.

За період з 1999 року по 2006 рік валовий внутрішній продукт повіту виріс на 5775,8 тис. лей, або у 5,5 разу (табл. 5). Це ще раз підтверджує

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) в Сучавському повіті

Роки	ВВП, тис. лей
1999	1278,7
2000	1802,5
2001	2596,5
2002	3647,4
2003	4579,9
2004	5470,0
2005	6244,7
2006	7054,5

тезу про стабілізацію економічної діяльності Сучавського повіту.

За даними Сучавської повітової статистики, індекс промислового виробництва в 2008 році в порівнянні з 2007 роком відображає скорочення обсягу промислового виробництва на 8,4 % в добувній промисловості, на 5,3% в обробній промисловості, та найбільше падіння індексу зафіксовано в енергетиці (на 20,2 %). Найбільший спад виробництва продукції спостерігається у виробництві засобів виробництва (на 75,6 %). Ситуацію, що склалася в даних галузях промисловості, ми не можемо вважати негативною, оскільки вона відображає загальну тенденцію розвитку країни та розвитку регіону, переходу його до сталого розвитку. Згортаються підприємства тих галузей, які не були вигідними для повіту, а були насажені зверху. Згортання певних галузей виробництва приводить до появи інших, раціональних і потрібних, вивільнення робочої сили з одних галузей і застосування її в інших.

За останні роки спостерігається падіння виробництва у таких традиційних для даного регіону галузях, як виробництві одягу та фарбуванні хутра (на 72 %), виробництві меблів (на 20,2 %), виробництво текстилю (на 19,4 %) та ін. Падіння виробництва по цих напрямках ми вважаємо негативним фактором, оскільки в цьому регіоні історично склалися традиції функціонування даних галузей, наявні необхідні виробничі потужності, а також кваліфіковані трудові ресурси. Ці галузі доцільно підтримувати й розвивати.

В деяких галузях промисловості спостерігаються прогресивні нарощування виробництва продукції. Це перш за все стосується сфери послуг, дублення шкіри та виготовлення товарів зі шкіри, особливо активізувала свою діяльність переробна сфера агровиробничого комплексу. Це стосується насамперед борошномельної промисловості,

молочної та молокопереробної промисловостей, м'ясної промисловості, а також виробництва напоїв (тобто консервної промисловості).

Зовнішня економічна діяльність Сучавського повіту пов'язана перш за все із експортом виробів для будівництва зокрема, цементу, кераміки, скла (збільшення на 369,7 % за 8 років); виробів целюлозно-паперової промисловості (картон, папір та вироби з них – 166,7 %); продукти харчування, напої та тютюнові вироби (66,3 %); вироби з дерева, меблі (39,6 %). За досліджуваний період відбулося скорочення обсягів експорту продукції хімічної промисловості та суміжних галузей промисловості (-72,7 %); взуття, головних уборів, парасольок (-44,6 %); пластмаси, каучука та виробів з нього (-42,4%); виробів з металу та власне металопрокату (-23,9 %).

Варто звернути особливу увагу на активізацію туристичної діяльності в розгляданому регіоні. Цій галузі в Сучавському повіті приділяється особлива увага. У 1995 році прийнята спеціальна державна програма, а згодом почали надходити значні зарубіжні інвестиції.

Наявні в країні рекреаційні ресурси різних видів дозволяють розгортати і розвивати туристичну діяльність (табл. 6). За досліджуваний період у країні збудовано і введено в експлуатацію велику кількість готелів, пансіонатів, туристичних будинків, будинків для молоді та ін.

Тільки за один 2008 рік у Сучавському повіті відпочивало понад 200 тис. (86,9 %) румунських (внутрішніх) туристів та близько 25 тис. (13,1 %) іноземних туристів.

З іноземних туристів тут відпочивали – з Європи 87,3 %, з країн Азії 9,6 % та з Америки 4,6 %. Із загальної кількості прибулих найвища частка туристів була з Німеччини (21,0 %), Австрії (11,4 %), Італії (8,6 %), Франції (7,3 %), Іспанії (5,7 %), Японії (6,1 %), Молдови (5,2 %), Великобританії (3,5 %).

Висновки. Отже, підводячи підсумки даного дослідження, ми зазначимо, що за останнє десятиліття в Сучавському повіті склалася відносно сприятлива соціально-економічна ситуація. Аграрний сектор виробництва спрямований на виготовлення екологічно чистих продуктів харчування, екологізацію всього виробництва.

Для промисловості характерне повернення до традиційних галузей господарювання, а саме лісової, целюлозно-паперової, текстильної, харчової та ін. Особлива увага приділяється розвитку туристичної галузі. Рівень безробіття падає. Все це вказує на завершення перехідного періоду ринкових реформ, становлення виробництва, як промислового, так і аграрного.

Список використаної літератури

1. Apavaloaei M., Chiriac D., Lupu N. (1970), Cateva aspekte geografiko-economice referioare la populatia si asezarile tyrale din judetul Suceava, An. St. Univ. "Al. I. Cuza", Sect. II, c. Geogr., XVI, lasi.
2. Cartea verde a Bukovinei, Suceava, 2007. 331p.
3. Dumitras Dorin, Vasile Gutullak. Medikal-geografical analysis of the Suceava County territory (population mortality rate)/ Present Environment and Sustainable Development. Vol.3/2009. Edit. Univ. "Al. I. Cuza", Yasi, 2009-p.43-48.
4. Losep I. (1972), Cateva consideratii geografice privind populatia si asezarile omenesti din judetul Suceava, Com. Si ref. Geogr. Suceava.
5. Losep I. (1999), Studiul geografico-economic al Obcinelor Bucovinei (teza de doctorat).
6. Losep I. (2003), Tendinte ale dinamicii populatiei in Obcinele Bucovinei. Prognoza demografica, An. Univ. Stefan cel Mare Suceava, Sect. Geogr., An X, 2001, Suceava.
7. Popescu Liviu, Popescu Daniela. Impactul exploatarilor miniere de mangan din Zona Dadu – Iacobeni (nord-vestul judetului Suceava) asupra mediului/ Analete Universitatii "Stefan cel Mare" Suceava, 2007, p. 203-215.
8. Vasilcu Despina – Marimea demografica – criteriu care reliefeaza fidel raporturile reciproce dintre populatia sectorului montan al Vaii Moldovei si mediul inconjurator.

Думитраш Д.Г. Динамика экономического развития приграничного Сучавского уезда Румынии (в условиях рыночных отношений)

Анализ социально-экономического развития уезда (в соответствии с общей программой Еврорегиона "Верхний Прут") показал, что здесь сложилась относительно благоприятная ситуация. Возврат к традиционным отраслям промышленности (лесная, целюлозно-бумажная, текстильная, пищевая), изготовление экологически чистых пищевых продуктов, экологизация всего производства, развития туризма, снижение уровня безработных. Все это свидетельствует о завершении переходного периода рыночных реформ в регионе.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие; экология; туризм; рыночные реформы.

Dumitrash D.H. Dynamics of economic development of Suchava frontier district of Rumania (in terms of market relations)

The analysis of the socio-economic development of the district (in accordance with general program of Euroregion "Verkhniy Prut") revealed that the situation is relatively favourable here. The return to the traditional branches of production (timber, pulp and paper, textile, food industry), the production of organic food, the ecologization of the whole industry, the tourism development, the reduction of unemployment rate prove the completion of the transition market reform period in the district.

Key words: socio-economic development, ecology, tourism, market reforms.

Рецензенти:

д.геогр.н., проф. Гуцуляк В.М, професор кафедри фізичної географії та раціонального природокористування, Чернівецький національний університет.

д.геогр.н., проф. Круль В.П., завідувач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування, Чернівецький національний університет.